

Зурач Ф. И. Калмык

Эн күүнэ джиргълнь ийр өвөрцтэ. Теегт, ишкэ герт төрсн хальмг көвүнд герцог Баденскин шишлин бийиннь зурач болх хув учрв. Энүнэ зурсн зургуд, нег үлү терүнэ сиилврмүд английск лордсиг болн немецк принцессиг өв-рэдг бääсмн.

Хальмг келн äмтнэ эн билгтэ үрнэ джиргълинь болн кедж йовсн көдлшининь тускар келдж болхмн.

Федор Иванович Калмык 1764-ч джил төрсмн. Эн көвүг зургъата, долата настань хазгуд кел бärдж авад, Петербургур авч ирнэ. Энүг ик өврмдж кетхэ гидж II-ч Екатерина хаанд өгнэ. Хан эн көвүг керглэд, кирс зуулгъад, Федор Калмык гидж нер өгнэ. Нертэ эн зурачин бийиннь йосн нернь темдг уга.

1772-ч джил II-ч Екатерина хан тал энүнэ үр принцесс Амалия Баденская гиичлдэж ирсмн. II-ч Екатерина өгсн наадк белгүдтэгъан хамдн бичкин хальмг көвүг бас Амалияд белгнэ. Манд, хөр-рдгч зун джилэ улсд, күүгъяр белг өглгэн ик өвөрц юмн. Болв II-ч Екатерина хаанд долата Федор зерлг наадгъашнь бääсмн. Көвүг Карлсруэ балгьснд, Баденск герцогствд

авч ирнэ. Көвүг ик билгтэ зурач болх гидж тиигхд күүн медджасн уга.

Принцесс Амалия, Федориг эмч кехар седнэ, болв бичкин хальмг көвүн зург зурлгьнд цань угагъяр дурлхла, эрд-минь мечкэд, эврәннь зурачд сургъульчар өгнэ. Цань уга билгтэ көвүн удсн уга, зурлгьна искусствиг дасчкна. Тер джил ирвас зурлгьнд улм-улм тахшад йовв. Көвүн хөр күүрхлэ, цааранднь эрдмән гүүдүлхэ гигъад Италг тал терүг Амалия йовулна. Багъ зурач Рим балгьснд долан джил сургъуль дасна. Эн джилмүд цань уга шундж, көвүн эрдмән гүүдүлнэ. Античн искусствин бумблвас дасад, терүнэс иштэгъяр Федор кев-янзтагъяр, ке-сääх-нär зурлг дасна. Эн цагла-гъан зурач сиилвртер нег үлү седклән өгдг болв. Кесг античн скульптурмудас хäläдж сиилвр зург тер зурв.

Эн сиилвр зургудин негнь искусствд дурта английск лорд Эльджин үзнэ. Терүнд эн зург дегд ик өврмдж болна. Тер учрар, Эльджин Греций ордж Парфенона храмин скульптурмудин бумблвин зургуд кедж авхар одхларн Федор Калмыкиг дахулдж одхар сурна. Принцесс Амалияс зөв-

шäl авад Федор Афин тал одна.

Иим бääдлтэгъяр билгтэ сиилäчд, Грецин кезәнък классическ искусствла танлгьх аргъ учрсмн. Лорд Эльджин Афинд Парфенона махмуд (статуи) хулддж авад, терүнэс сиилвр зург келгъхär шииднэ. Эн көдлшиг гардлгьиг тер Федор Иванович даалгъна.

Лорд Эльджинлэ хамдан Федор Калмык Англг орад, кесг джилд тенд бääнэ. Эн цагин эргдд зурачин зурлгьна болн сииллгьнэ эрдмн батрдж туурна.

Зуг 1806-ч джил Баденск Герцогствин хотл-Карлсруэд тал тер хәрү ирнэ. Алдр шин герцог Баденский энүг эврәннь негдгч зурач тавннэ. Карлсруэ балгьснд Федор Иванович арви тавн джилин туршарт бääгъад тууджин туск кесг олн зург зурна, сиилвр кенэ.

Ф. Калмыкин произведень дундас бийән зурсн зургинь темдглх кергтэ—эн зург Лондон балгьснд Британск келн äмнэ музейд бääнэ. Медрлтэ улс эн сиилвр зургийг гатлгьн сән зург гидж тоолна. Эн сиилвр хальмг күүнэ зүс, хальмг чирä үзүлнэ. Эн зуртгт ик өвөрц болгчнь Федор Иванович герцог Баденскин бийиннь зургч бääсн бийнь, эн зургтан бийнь бийән 18ч-джилд хальмг улсин үмсдг

хүрсх махлагъяр зурдж. Ф. Калмык Карлсруэ балгьснд 1821-ч джил өнүгрнэ. Эн балгьснд Федорг нерäдсн баахн бумблв тавсмн.

Федор Иванович 57 джилд äмд менд йовв. Терүнэ түрүн долан джилднь—төрскн газр-тан бääсмн. Англгд, Италгд. Грецд хальмгудас түрүн болдж одсн кун—эн бääсмн. Терүнэ цань уга ик билгтэгъяр кегдсн сиилврмүд сән меддг улсд икär таасгдджана.

Федор Иванович Калмыкин бääх бääдлнь, хаджугъас хäläхд сән болхас биш, зүр-кидән тер ик зөвүртэ бääсмн. Тер эврәннь төрскн газр-усн талан ирдж чадсмн биш, юнъгад гихлэ, Федор герцог Баденскин мухлэ бääсмн. Немецк герцогсин болн принцессин дунд Федор Иванович ганц бääсмн.

Калмык гидг нериг сүүлин өдр күүртл эн зурач хадгъл-смн, энүгärн эврәннь цусн-махн äмтсин темдг тер үзүл-смн.

Федор Иванович Калмыкин бääдл-джиргъл, 18-ч зун джилин күнд цагла кесн билг-эрдмтэ көдлмшинь, хальмг келн äмтс дегд ик билгтäg үзүлджәнэ.

Хальмг тангъччин багъчуд эн ик билгтэ хальмгин үриг медджäh зөвтэ.

С. ДЖИМБИНОВ

Москва балгьсн.